

УДК [378.018.8:664-051]:331.5
DOI: 10.31499/2307-4906.4.2019.200150

ОБГРУНТУВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ БАКАЛАВРІВ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЧЕРЕЗ ФУНКЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МІСЦЯХ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

Джога Ольга, аспірант кафедри професійної освіти та технологій за профілями,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0003-2574-4906

E-mail: dzhoha.olha@gmail.com

Стаття присвячена проблемі професійної (галузевої) підготовки бакалаврів харчового профілю в педагогічних закладах вищої освіти. Мета статті – вивчення обґрунтування кваліфікації педагога професійного навчання через функції його діяльності на місцях працевлаштування.

Автором проаналізовані складові освітніх програм підготовки бакалаврів професійної освіти харчового профілю та виявлено розбіжність у формулюванні кваліфікації відповідно до спеціалізації. Автор зауважує, що обґрунтування кваліфікації ускладнюється відсутністю деяких законодавчих актів, що знаходяться в стані розробки, та пропонує власний варіант розв'язання ситуації, що склалася.

Ключові слова: бакалаври харчового профілю, професійна підготовка, заклади вищої освіти, кваліфіковані робітничі кадри, педагог професійного навчання, інженер-педагог, професійна кваліфікація, освітня програма, спеціалізація, стандарт вищої освіти.

RATIONALE FOR BACHELORS' QUALIFICATIONS IN NUTRITION TECHNOLOGY THROUGH THE FUNCTIONS OF ACTIVITY AND POSSIBLE FIELD OF EMPLOYMENT

Dzhoha Olha, Postgraduate Student at the Department of Professional Education and Technology by Profile, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-2574-4906

E-mail: dzhoha.olha@gmail.com

The article is devoted to the problem of nutrition-related bachelors' professional training in pedagogical higher education institutions.

The author draws attention to the direct dependence of the successful implementation of future teachers' professional activities on the content and organization of their professional training in educational institutions. In recent years, a significant difference has been formed between the requirements for the teachers' production and technological activities in practical training at vocational schools and the practical results of graduate students' production and technological activities at higher educational institutions.

The purpose of the article is to study the substantiation of vocational training teacher qualification through the functions of his/her activity in the field of employment.

The author analyzes the components of educational programs for the preparation of bachelors of vocational education in nutrition profile, higher education standards, and scientific works. Moreover, she discovers differences in the formulation of qualifications by specialization.

The author notes that the justification of the qualification is complicated by the absence of some

legislative acts under development and proposes her own solution to the situation. According to the author, it is necessary to expand the specialization of teachers of vocational education, which will improve the quality of educational services by the new requirements of the time.

Keywords: *bachelor of nutrition profile, vocational training, higher education institutions, skilled workers, teacher of vocational training, engineer-teacher, professional qualification, educational program, specialization, higher education standard.*

Україна постійно прагне до вдосконалення системи освіти на різних рівнях. Не є винятком вища освіта, яка готує інженерів-педагогів для підготовки кваліфікованих робітників та фахівців різних галузей економіки. Але на даному етапі реформування заклади вищої освіти опинилися в ситуації, коли старі норми вже не діють, а нові лише розробляються чи набувають чинності. Можливість успішної професійної діяльності інженера-педагога прямо залежить від змісту й організації його професійної підготовки в закладі освіти [5].

Між вимогами до виробничо-технологічної діяльності майстра виробничого навчання і педагога професійного навчання в професійних (професійно-технічних) закладах освіти (П(ПТ)О) та практичними результатами виробничо-технологічної діяльності випускників закладів вищої освіти утворився відчутний розрив, що викликає численні нарікання директорів, керівників практики, викладачів П(ПТ)О на відсутність навичок практичної роботи в галузі спеціалізації, знань сучасних технологій та обладнання підприємств, їхньої чинної нормативної бази і, як наслідок, збільшення часу адаптації випускників на первинних педагогічних посадах, ускладнення викладання ними спеціальних та профільних дисциплін, що призводить до зниження престижу вищої освіти загалом.

Кожен фахівець певної спеціальності може займати посади, перелік яких залежить від об'єкта працевлаштування, видів професійної діяльності, до яких підготовлений фахівець, та від рівня його освіти [6]. Питанню змісту освіти педагогів професійного навчання, а саме, особливостей їх діяльності відповідно до спеціалізації, присвячені праці науковців І. Каньковського [4], О. Коваленко [7], Н. Брюханової [1], Т. Гуменюк [3], Н. Титової [35], І. Філімонової [37], Ю. Гвоздецької [2], Н. Недосекової [10], С. Ткачука [36], Л. Старовойт [31], Н. Оверко [11].

Мета статті – дослідити проблему підготовки бакалаврів професійного навчання галузі харчових технологій шляхом розкриття сутності кваліфікації педагога професійного навчання через функції його діяльності на місцях працевлаштування.

Формування компетенцій бакалаврів харчових технологій, їх здатності до успішної професійної діяльності в різних місцях працевлаштування покладено на заклади вищої освіти. Підготовку фахівця регламентують офіційні документи, які регулюють надання послуг освіти здобувачам певної спеціальності.

Головним документом, що подає вимоги до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності, є Стандарт вищої освіти, який відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. № 1460 нещодавно набув чинності. У Стандарті вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 01 – «Освіта / Педагогіка» для спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» [30] подано таку інформацію:

Освітня кваліфікація: Бакалавр з професійної освіти (за спеціалізацією).

Кваліфікація у дипломі: Ступінь вищої освіти – бакалавр.
Спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).
Спеціалізація (зазначити назву спеціалізації за наявності).
Освітня програма (зазначити назву програми) [30].

У Стандарті також визначено місця **працевлаштування випускників:**

- заклади профільної середньої, професійної (професійно-технічної), позашкільної, фахової передвищої освіти;
- підприємства, установи та організації галузі / сфери (за спеціалізацією) [30].

Отже, інформація, подана в Стандарті вищої освіти, узагальнена і не дає вичерпної інформації про професійну кваліфікацію випускників та первинні посади працівників при працевлаштуванні. Зокрема, у Стандарті вищої освіти професійна кваліфікація не зазначається, оскільки її визнає кваліфікаційний центр або інший уповноважений суб'єкт, існує певний порядок присвоєння, із посиланням на відповідний професійний стандарт та орган, що його затвердив та/або на відповідні регуляторні акти (правила), міжнародні угоди [8].

Стандарти вищої освіти визначають вимоги до освітніх програм. Освітня програма насамперед покликана відображати зміст освіти, специфічний для підготовки того чи іншого фахівця, а також перелік компонентів, які забезпечують формування особистості цього фахівця відповідно до визначеного змісту освіти [6].

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» заклади вищої освіти мають право самостійно формувати освітньо-професійні (освітньо-наукові) програми [24].

Відсутність переліку нормативних дисциплін та обсягів їх викладання змушує звернути серйозну увагу на питання самостійного формування змісту освіти та використовувати досвід європейських країн. Розроблення і впровадження освітніх програм та навчальних планів нового покоління стало не тільки вимогою часу, але й можливістю для ЗВО виявити творчий підхід до формування змісту освіти, врахувати власну специфіку та досвід підготовки кадрів [6].

Як зазначає В. Захарченко, перевагою самостійного формування змісту освіти закладів вищої освіти (ЗВО) є академічна автономія та гнучкість, а саме:

- можливість для ЗВО самостійно визначати перелік та обсяг навчальних дисциплін, види навчальної роботи, методи демонстрації компетентності, форми контролю тощо;
- можливість для ЗВО більш оперативно та з більшим рівнем самостійності реагувати на вимоги сфери праці;
- формувати нові освітні програми.

Але проблемним часто є:

- визначення/формулювання предметної області;
- формулювання інтегральної компетентності;
- формулювання компетентностей та результатів навчання [29].

При аналізі галузі, в якій буде працювати педагог професійного навчання, об'єктом вивчення є як система професійної освіти, у якій він може працювати на педагогічних посадах і здійснювати навчання працівників, так і промислова галузь (відповідно до спеціалізації), у якій він може працювати як технік-технолог [6].

З 1 січня 2020 року набудуть чинності зміни, внесені до «Переліку спеціалізацій підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за

спеціалізаціями)», за якими здійснюється формування та розміщення державного замовлення», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 21 березня 2016 року № 292 [25].

При підготовці здобувачів вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» спеціалізації 015.21 «Харчові технології» та 015.18 «Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства» змінено на 015.37 «Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології» [25].

Одним з аспектів аналізу промислової галузі при формуванні структури змісту професійної підготовки студентів є визначення основних складових її структури. Вивчення історії розвитку галузі, формування структури, основних напрямів і перспектив розвитку дає можливість визначити коло питань, якими займаються фахівці цієї галузі, і, відповідно, визначити структуру галузевих професій [6].

В Україні бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (Харчові технології) готують всього сім закладів вищої освіти: Національний університет «Львівська політехніка»; Українська інженерно-педагогічна академія (м. Харків); Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (м. Київ); Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Старобільськ); Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди.

Бакалаврів спеціальності 015 «Професійна освіта (015.18 Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства)» готують п'ять закладів: Подільський державний аграрно-технічний університет (м. Кам'янець-Подільський); Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка; Херсонський державний університет; Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ); Миколаївський національний аграрний університет.

Одним із важливих етапів проектування освітньої програми є створення її профілю, який визначає галузь знань, спеціальність, предметну область, до якої належить освітня програма, рівень вищої освіти (перший, другий, третій цикли), специфічні особливості цієї програми, які відрізняють її від інших програм за спеціальністю, та майбутнє працевлаштування випускників [34].

Ознайомимося з графами «Кваліфікація» та «Працевлаштування» в освітніх програмах підготовки фахівців за спеціальностями 015 «Професійна освіта (Харчові технології)» та 015 «Професійна освіта (Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства)» бакалаврського рівня представлених закладів вищої освіти України та з'ясуємо, чи врахована в них галузева специфіка підготовки фахівців за вказаною спеціалізацією.

Бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) мають подвійну кваліфікацію – педагогічну та технічну.

Для педагогічної складової в графі «Кваліфікація» освітніх програм, вище зазначених ЗВО, зустрічаємо формулювання: 3340 Педагог професійного навчання [21; 19; 14]; викладач практичного навчання [13]; викладач у галузі харчових технологій, викладач хімії [22]; викладач практичного навчання з харчових технологій [15];

майстер виробничого навчання, викладач професійного навчання [12]; бакалавр професійної освіти, викладач закладу професійно-технічної освіти [17]; бакалавр з професійної освіти (Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства) [16]; викладач практичного навчання в галузі харчової промисловості* [13] (*кваліфікація в дипломі).

Для технічної складової при визначенні кваліфікації бакалаврів, що навчаються за спеціалізацією 015.21 «Харчові технології», зазначено таке: 3570 Фахівець з технології харчування [21], фахівець у галузі харчових технологій [13], технік-технолог технологій харчування [19], фахівець-технолог*[13] (*кваліфікація в дипломі), фахівець із харчових технологій [15].

Технічна складова професійної кваліфікації бакалаврів за спеціалізацією 015.18 «Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства» подає таку інформацію: фахівець у галузі технології виробництва і переробки продуктів сільського господарства [12], [17]; не вказана [14]; технік-конструктор, конструктор [16]; технік-механік сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва [17].

Наведені кваліфікації засвідчують, що серед закладів вищої освіти немає однаковості у формулюванні технічної складової кваліфікації майбутніх педагогів професійного навчання, проте подібність кваліфікацій спеціалізацій 015.21 «Харчові технології» та 015.18 «Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства» стала причиною їх об'єднання в нову спеціалізацію 015.37 «Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології» [25].

На присвоєння професійних кваліфікацій за професіями спрямоване положення чинного Класифікатора професій [9]. У ньому зазначено, що в дипломі спеціалістів та молодших спеціалістів «кваліфікація визначається через назву професії (технік-технолог, економіст...)». При цьому положення про визначення кваліфікацій у дипломах бакалаврів і магістрів у чинному Класифікаторі професій відсутні [29].

Для присвоєння професійної кваліфікації за професією має існувати відповідний професійний стандарт (стандарт професійної діяльності) для цієї професії. Зараз в Україні відсутні сучасні професійні стандарти для більшості професій. Роль професійних стандартів зазвичай виконують кваліфікаційні характеристики професій працівників, подані в довідниках кваліфікаційних характеристик [26; 27]. Такі професійні характеристики містять, як правило, перелік завдань та обов'язків працівника (компетенції), вимоги до знань, вимоги наявності освіти певного рівня [29]. Ці кваліфікаційні характеристики здебільшого не є сумісними з Національною рамкою кваліфікацій.

Нові професійні та освітні стандарти неможливо розробляти на основі кваліфікаційних характеристик, оскільки складно зіставляти окремі знання із завданнями та обов'язками, а, отже, складно виписувати ті чи ті навчальні дисципліни під конкретні компетентності, якими має володіти здобувач вищої освіти [32].

Водночас існує велика кількість кваліфікаційних характеристик, сформованих за професійними назвами робіт. Такі кваліфікаційні характеристики, як правило, не можуть слугувати основою для присвоєння професійних кваліфікацій, оскільки спрямовані на конкретні посади, відтак, є «вузькими», тобто не є стандартом для професії в цілому. У зв'язку з цим присвоювати професійні кваліфікації за професійними назвами робіт і зазначати їх у дипломах випускників вищих навчальних

закладів є недоцільним [29].

Національна рамка кваліфікацій дає дуже узагальнені описи освітніх та професійних кваліфікацій. Для того щоб здійснити перехід на рівень конкретних предметних галузей, варто деталізувати необхідні компетентності на базі галузевих рамок кваліфікацій, професійних та освітніх стандартів [32].

В ідеалі – на базі національної рамки кваліфікацій (НРК) мають розроблятися галузеві рамки кваліфікацій (ГРК) [33], на їх основі – стандарти конкретних професій і вже потім – відповідні освітні стандарти [24].

НРК була запроваджена в Україні зовсім недавно, і через це галузеві рамки кваліфікацій ще не створені [32]. На жаль, розробка галузевої рамки кваліфікацій, професійних стандартів відповідно до національної рамки кваліфікацій триває вже понад 7 років, а здійснювати підготовку майбутнього покоління потрібно зараз.

У методичних рекомендаціях з розроблення освітніх програм зазначено: у графі «Здатність до працевлаштування» коротко вказуються основні посади, місця роботи, професійні можливості, доступ до професійної або державної акредитації, сертифікації тощо [29].

Підготовка фахівців за освітнім ступенем «Бакалавр» спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» передбачає подальшу професійну діяльність у системі професійної (професійно-технічної) освіти, а також можливість працювати на підприємствах відповідної галузі або сфери обслуговування з різною організацією виробництва та формою власності, виконуючи інженерно-технічну, проектну, виробничо-технологічну, організаційну, інженерно-дослідницьку функції [35].

Слушною є позиція Н. Брюханової: «...у своєму розвитку інженерно-педагогічна освіта має виходити (додержуватися) зі стану профтехосвіти, вищої освіти, яку надають навчальні заклади I–II рівнів акредитації, максимально наближати рівень підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей до вимог на потенційних місцях працевлаштування цих студентів» [1, с. 36].

Ураховуючи, що випускник має викладати в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (професійно-технічні училища, професійні ліцеї, у яких учні здобувають професійну кваліфікацію «кухар», «кондитер», «кухар-кондитер 3-го або 4-го розряду») та у закладах фахової передвищої освіти (вищі заклади освіти I–II рівня акредитації (коледжі, технікуми, вищі професійні училища), у яких студенти здобувають професійну кваліфікацію «технік-технолог» та паралельно отримують професійну кваліфікацію «кухар», «кондитер, 4-го або 5-го розряду»), то логічно, що педагог професійного навчання має володіти такими ж знаннями, вміннями та навичками, що й учні або студенти, яких він має готувати до адаптації в соціумі та роботи на виробництві. Підтвердження цього знаходимо і в «Довіднику кваліфікаційних характеристик професій (посад працівників)», де вказано: «Педагог професійного навчання чи майстер виробничого навчання повинен мати повну освіту за спеціальністю «Професійна освіта» та кваліфікаційний розряд з робітничої професії на розряд вище, ніж в учнів чи студентів, які випускає навчальний заклад» [26]. На жаль, є факти, коли педагогів професійного навчання без кваліфікаційного робітничого розряду на роботу не працевлаштовують. В освітніх програмах та в дипломах бакалаврів відповідна професійна кваліфікація відсутня. Лише в освітній програмі НПУ імені М. П. Драгоманова в графі «Особливості програми» знаходимо інформацію про

присвоєння випускникам робітничої кваліфікації.

У 2016 році колектив авторів (Т. Гуменюк, Н. Зубар, А. Волкова) з Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова розробив проєкт «Стандарту вищої освіти» першого освітнього (бакалаврського) рівня для спеціальності 015 Професійна освіта (Харчові технології) [28]. Цей проєкт, запропонований для розгляду МОН України, був відхилений, але його використовують у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова.

Нам імпонує зміст цього документа, оскільки, на нашу думку, він чітко трактує розуміння діяльності майбутнього фахівця. Ознайомимося з деякими пунктами:

Освітня кваліфікація: Бакалавр з професійної освіти та харчових технологій.

Професійна(і) кваліфікація(ї) (тільки для регульованих професій):

3340 Педагог професійного навчання.

Додаткова кваліфікація відповідно до спеціалізації (на вибір):

3510 Фахівець з переробки плодоовочевої продукції;

3520 Фахівець з бродильного виробництва та виноробства;

3530 Фахівець з виробництва молочних продуктів;

3540 Фахівець з виробництва м'ясних продуктів;

3550 Фахівець з виробництва борошняних, кондитерських виробів та харчоконцентратів;

3560 Фахівець зі зберігання та переробки зерна;

3570 Фахівець з технології харчування;

3590 Фахівець у галузі харчової та переробної промисловості;

Кваліфікація в дипломі: Бакалавр з професійної освіти та харчових технологій.

Педагог професійного навчання.

Додаткова кваліфікація відповідно до спеціалізації (на вибір):

Фахівець з переробки плодоовочевої продукції.

Фахівець з бродильного виробництва та виноробства.

Фахівець з виробництва молочних продуктів.

Фахівець з виробництва м'ясних продуктів.

Фахівець з виробництва борошняних, кондитерських виробів та харчоконцентратів.

Фахівець зі зберігання та переробки зерна.

Фахівець з технології харчування.

Фахівець в галузі харчової та переробної промисловості.

Працевлаштування випускників (для регульованих професій - обов'язково):

Фахівці у галузі освіти.

Фахівці у галузі харчової та переробної промисловості [28].

Колектив авторів на чолі з Т. Гуменюк у проєкті «Стандарту вищої освіти» спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» освітнього ступеня «бакалавр» запропонував розширити кваліфікації (на вибір) відповідно до спеціалізації, що дозволить уніфікувати різнопрофільність підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, а саме:

015.21 «Професійна освіта. Харчові технології (за спеціалізаціями):

– «Технологія хліба, кондитерських, макаронних виробів та харчоконцентратів»;

– «Технологія харчування» та інші на вибір [28].

У стандарті та освітній програмі зазначено спеціалізацію «Харчові технології».

Але харчові технології мають велику кількість спрямувань, що відрізняються особливостями сировини, технологічного процесу її обробки та спеціалізованим устаткуванням.

Під час вступної компанії в Уманському державному педагогічному університеті був виявлений факт нерозуміння абітурієнтами сутності та змісту спеціалізації «Харчові технології», адже більшість ЗВО не надають ґрунтовного опису майбутньої діяльності в галузі. «Харчові технології» – досить змістовне та широке поняття і містить в собі калейдоскоп різних діяльностей, грані між якими іноді нечітко окреслені.

Тож спробуємо визначити суть дефініцій «харчові технології» та «технологія харчування».

Харчова технологія – це діяльність людини, предметом якої є способи переробки сировини в харчові продукти масового виробництва партіями різних обсягів на підприємствах харчової промисловості (цукрової, борошномельної, м'ясної, молочної, хлібопекарської, маслоробної, кондитерської, спиртової, макаронної, пивоварної, рибної, виноробної, круп'яної, консервної), що реалізуються через торгівельну мережу.

Технологія харчування – це діяльність людини, предметом якої є способи переробки сировини в кулінарні страви в закладах ресторанного господарства (ресторан, бар, кафе, закусочна, їдальня тощо) з метою їх реалізації та організації споживання відповідно до різновидів харчування: раціональне, превентивне (функціональне), лікувально-профілактичне, дієтичне (лікувальне), харчування за Аюрведою, дитяче, вегетаріанство).

Ці технології значно відрізняються обсягами виробництва, джерелами постачання, організацією виробництва, технологічним устаткуванням, графіком роботи, технологічними процесами виготовлення продукції (страв). Схожість між цими технологіями в їх призначенні – харчування людей. Підприємства харчових технологій (підприємства промисловості та ресторанного господарства) потребують кваліфікованих фахівців, компетенції яких значно відрізняються залежно від посад. Для ресторанного господарства потрібні кадри з такими професійними кваліфікаціями: «кухар», «кондитер», «технік-технолог з технології харчування». Для підприємств харчової промисловості з виробництва борошняних, кондитерських виробів та харчоконцентратів потрібні кадри з професійною кваліфікацією «пекар», «кондитер», «технік-технолог», «інженер-технолог». Ураховуючи зміни в спеціалізації 015.37 «Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології» [25], потрібна додаткова диверсифікована кваліфікація (на вибір) відповідно до спеціалізації, про яку пише Н.Титова. У своєму дослідженні вона розглядала диверсифікацію професійної освіти, як «процес розширення асортименту освітніх послуг» [35].

Переробні галузі агропромислового комплексу – це комплекс підприємств, що переробляють сільськогосподарську сировину, з якої отримують продукти харчування і сировину для харчової промисловості. Вони забезпечують населення продуктами харчування та створюють певні ресурси для зовнішнього обміну. У процесі постачання сировиною та збуту продукції переробна промисловість взаємодіє із заготівельними організаціями, підприємствами торгівлі та закладами ресторанного господарства. До найважливіших галузей переробної промисловості належать: борошномельно-круп'яна,

консервна, олійна, цукрова, крохмале-патокова, спиртово бродильна, тютюнова, винопереробна, молочна, м'ясна та інші [38]. Уся сукупність вітчизняних харчових виробництв (близько 30) входить до складу агропромислового комплексу – одного з найбільш розвинутих і важливих комплексів системи народного господарства України.

Кваліфікаційну характеристику професійної назви роботи «Технік-технолог» подає Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» [27].

Що стосується професійної назви роботи «Педагог професійного навчання», то раніше керувались Випуском 77 Довідника кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів [26], але на даний час він втратив чинність [25].

Здійснивши аналіз кваліфікації та можливої сфери працевлаштування бакалаврів спеціальностей 015 Професійна освіта (Харчові технології) та 015 Професійна освіта (Технологія виробництва та переробки сільськогосподарської продукції) було виявлено, що розробники освітніх програм закладів вищої освіти не мають єдиних поглядів на професійну (галузеву) кваліфікацію, функції діяльності та можливу сферу працевлаштування випускників першого (бакалаврського) рівня. Ситуація невизначеності зумовлена освітньою реформою та розробкою нових нормативних актів, викликає ускладнення у визначенні предметної галузі та формулювання компетентностей і результатів навчання, що спонукає науково-педагогічних працівників і науковців здійснювати пошуки оптимальної професійної підготовки фахівців за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Запропонована Міністерством освіти і науки України спеціалізація 015.37 «Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології» поєднує в собі три спеціалізації «Харчові технології», «Технологію харчування» та «Технологію виробництва та переробки сільськогосподарської продукції» кожна з яких дуже змістовна і потребує окремого поглибленого вивчення. Таким чином, вважаємо необхідним введення додаткової диверсифікованої кваліфікації (на вибір) відповідно до спеціалізації для надання якісної освіти.

Під час підготовки бакалаврів харчових технологій слід керуватися державним класифікатором професій та орієнтуватися на довідники кваліфікаційних характеристик професій (посад працівників), які містять, перелік завдань і обов'язків працівника (компетенції); вимоги до знань та наявності освіти певного рівня.

Перспективу подальших досліджень убачаємо у визначенні сутності та змістової характеристики професійної (галузевої) підготовки педагогів професійного навчання відповідно до спеціалізації та згідно галузевих рамок кваліфікацій і професійних стандартів нового зразка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брюханова Н. О. Основи педагогічного проектування в інженерно-педагогічній освіті: монографія. Харків: НТМТ, 2010. 438 с.
2. Гвоздецька Ю. В. Формування професійної компетентності майбутніх викладачів основ технологій харчових виробництв у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Умань, 2018. 340 с.
3. Гуменюк Т. Б. Концепція підготовки бакалаврів професійної освіти з технічних спеціалізацій в університетах. *Освітній дискурс. Серія: Гуманітарні науки*. Київ, 2018. Вип. 7(8). С. 51–64.

4. Каньковський І. Є. Генезис концепцій інженерно-педагогічної освіти в країнах східної Європи. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2015. № 47. С. 6–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ripo_2015_47_3
5. Керекеша-Попова О. В. Специфіка професійної діяльності та професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2019. Вип. 62. Т. 2. С. 114–118.
6. Коваленко О. Е., Коваленко Д. В., Брюханова Н. О., Мельниченко О. О. Сучасний підхід до визначення та формування основних складових освітньої програми підготовки фахівців за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2017. № 56–57. С. 6–18.
7. Коваленко О. Е. Інженерно-педагогічні кадри: нові вимоги сьогодення. 2008. URL: <http://repo.uira.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/868/3/O.Kovalenko.pdf> (дата звернення: 10.05.2019).
8. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 р. № 600. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>
9. Національний класифікатор України: класифікатор професій. ДК 003: 2010. Київ: Держспожив-стандарт України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va3276_09-10 (дата звернення: 28.05.2018).
10. Недосекова Н. С. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю у процесі виробничої практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Херсон, 2014. 20 с.
11. Оверко Н. Я. Розвиток педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів кулінарного профілю у процесі підвищення кваліфікації: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2016. 258 с.
12. Освітня програма. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. М. Глухів, 2019. 20 с. URL: <http://tpgnpu.ho.ua/index.php/dlya-studenta/osvitni-programi>
13. Освітня програма. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань, 2016. 6 с. URL: <https://udpu.edu.ua/documents/doc/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96> (дата звернення: 16.11.2019).
14. Освітньо-професійна програма. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2019. 28 с. URL: <http://nubip.edu.ua/node/46601>
15. Освітньо-професійна програма. Українська інженерно-педагогічна академія. Харків, 2017. 14 с. <https://drive.google.com/file/d/1yhED317ICUGQCj0IWqFM6Se9mjru3m3z/view> (дата звернення: 18.11.2019).
16. Освітньо-професійна програма. Подільський державний аграрно-технічний університет. Кам'янець-Подільський, 2019. 24 с. URL: <http://pdatu.edu.ua/educational-work/osvitnyo-profesiyni-programy.html>
17. Освітньо-професійна програма. Херсонський державний університет. Херсон, 2017. 17 с. URL: <http://www.kspu.edu/About/Faculty/Reiting/konferencuyu.aspx>
18. Освітньо-професійна програма. Миколаївський національний аграрний університет. URL: <https://www.mnau.edu.ua/>
19. Освітньо-професійна програма. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Старобільськ, 2016. 17 с. URL: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/B_015_-PO-Narchovitehnologiyi-Bakalavr-DFNZFN.pdf (дата звернення: 15.11.2019).
20. Освітньо-професійна програма. Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2017. 21 с. URL: <http://chnpu.edu.ua/faculties/technological-faculty>
21. Освітньо-професійна програма. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ. URL: <https://ipf.npu.edu.ua/education-ipf/osvitni-prohramy/015-profesiina-osvita/183-kharchovitekhnolohii/759-kharchovi-tekhnohii>
22. Освітньо-професійна програма. Національний університет «Львівська політехніка». Львів. URL: <http://lp.edu.ua/education/majors/IJPS/6.015.21.21/8/2019/ua/full>
23. Про визнання таким, що втратив чинність згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 1 червня 2013 року № 665: наказ Міністерства освіти і науки України № 1183 від 17.10.2014.
24. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.11.2019).
25. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 21.03.2016 № 292: наказ

- Міністерство освіти і науки України 23.09.2019 №1223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1085-19>
26. Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів: наказ Міністерства освіти і науки України № 665 від 01.06.2013 р.
 27. Про затвердження випуску 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників»: наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 29 грудня 2004 року № 336. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/fin11827?an=611&ed=2015_09_22
 28. Проект стандарту вищої освіти. СВО_ПО_ХТ – 2016. Рівень вищої освіти – перший. Ступінь вищої освіти – бакалавр. Галузь знань – 01 Освіта. Спеціальність – 015 Професійна освіта. Харчові технології. Кол. автор.: Гуменюк Т. Б., Зубар Н. М., Волкова А. А. Бровари, 2016. 25 с. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/10864/1/SVO_ХТ.pdf
 29. Розроблення освітніх програм: метод. реком. / уклад.: В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова; за ред. В. Г. Кременя. Київ: «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с. URL: <https://erasmusplus.org.ua/category/3-material> (дата звернення: 7.12.2019).
 30. Стандарт вищої освіти України перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 – «Освіта / Педагогіка», спеціальність 015 – «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»: наказ Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. № 1460.
 31. Старовойт Л. Я. Особливості організації багатоступеневого навчання у вищому професійному училищі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2000. 217 с.
 32. Сучасні підходи до побудови освітніх програм: методичні матеріали. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна / уклад.: Холін Ю. В., Кравцов С. О., Маркова Т. О. Харків, 2014. 36 с.
 33. Таланова Ж. В. Підходи до розроблення галузевих рамок кваліфікацій в Європейському просторі вищої освіти. URL: http://212.111.196.8:8081/dlc/24_25102013/talanova.pdf
 34. Таланова Ж. В. Розроблення освітніх програм Гуманізація вищої освіти як засіб забезпечення її якості в Україні: метод. реком. / уклад.: О. Воробійова, М. Гриценко, В. Луговий та ін.; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: ІВО НАПН України, 2016. С. 97–104. URL: https://ihed.org.ua/wpcontent/uploads/2018/09/MR_Gumaniz_VO_yakost_v_Ukrainy_2016_117p_IVO_avtors-kolektiv.pdf
 35. Титова Н. М. Теоретичні і методичні засади психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2019.
 36. Ткачук С. І. Теоретичні основи формування майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення спецдисциплін. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Кіровоград, 2015. Вип. 7, ч. 1. С. 92–94.
 37. Філімонова І. А. Концептуальні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців-технологів у галузі харчових технологій. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Умань, 2017. Вип. 1. С. 375–382.
 38. Галузі агропромислового комплексу. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C

REFERENCES

1. Briukhanova, N. O. (2010). *Osnovy pedahohichnoho proektuvannia v inzhenerno-pedahohichnii osviti*. Kharkiv: Pedahohika [in Ukrainian].
2. Hvozdet'ska, Yu. V. (2018). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv osnov tekhnologii kharchovykh vyrobnytstv u protsesi fakhovoi pidhotovky*. Candidate's thesis. Uman [in Ukrainian].
3. Humeniuk, T. B. (2018). *Kontseptsiia pidhotovky bakalavriv profesiinoi osvity z tekhnichnykh spetsializatsii v universytetakh. Osvitnii dyskurs, issue7 (8), 51–64* [in Ukrainian].
4. Kankovskyi, I. Ye. (2015). *Henezys kontseptsii inzhenerno-pedahohichnoi osvity v krainakh Skhidnoi Yevropy. Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity, (No. 47), 6–15*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2015_47_3 [in Ukrainian].
5. Kerekhesha-Popova, O. V. (2019). *Spetsyfika profesiinoi diialnosti ta profesiinoi pidhotovky maibutnikh inzheneriv-pedahohiv. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*,

- Vol. 2, issue 62, 114–118 [in Ukrainian].
6. Kovalenko, O. E., Kovalenko, D. V., Briukhanova, N. O., Melnychenko, O. O. (2017). Suchasnyi pidkhdid do vyznachennia ta formuvannia osnovnykh skladovykh osvitnioi prohramy pidhotovky fakhivtsiv za spetsialnistiu 015 «Profesiina osvita (za spetsializatsiiamy)». *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*, 56–57, 6–18 [in Ukrainian].
 7. Kovalenko, O. E. (2008). Inzhenerno-pedahohichni kadry: novi vymohy sohodennia. URL: <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/868/3/O.Kovalenko.pdf> [in Ukrainian].
 8. Metodychni rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 01.06.2017 r. № 600. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/rekomendatsii-1648.pdf>
 9. Natsionalnyi klasyfikator Ukrainy: klasyfikator profesii. DK 003: 2010. Kyiv: Derzhspozhyvstandart Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va3276_09-10
 10. Nedosiekova, N. S. (2014). Formuvannia hotovnosti do profesiinoi diialnosti maibutnikh inzheneriv-pedahohiv kharchovoho profilu u protsesi vyrobnychoi praktyky. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kherson [in Ukrainian].
 11. Overko, N. Ya. (2016). Rozvytok pedahohichnoi maisternosti vykladachiv spetsialnykh dystsyplin profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv kulinarnoho profilu u protsesi pidvyshchennia kvalifikatsii. *Candidate's thesis*. Lviv [in Ukrainian].
 12. Osvitnia prohrama. (2019). Hlukhivskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Oleksandra Dovzhenka. URL: <http://tpgnpu.ho.ua/index.php/dlya-studenta/osvitni-programi>
 13. Osvitnia prohrama. (2016). Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychyny. URL: <https://udpu.edu.ua/documents/doc/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96>
 14. Osvitnia prohrama. (2016). Natsionalnyi universytet bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. URL: <http://nubip.edu.ua/node/46601>
 15. Osvitnia prohrama. (2017). Ukrainska inzhenerno-pedahohichna akademiia. URL: <https://drive.google.com/file/d/1yhED3I7ICUgQCj0IWqFM6Se9mjrj3m3z/view>
 16. Osvitnia prohrama. (2019). Podilskyi derzhavnyi ahrarno-tekhnichnyi universytet. URL: <http://pdatu.edu.ua/educational-work/osvitnyo-profesiyni-programy.html>
 17. Osvitnia prohrama. (2017). Khersonskyi derzhavnyi universytet. URL: <http://www.kspu.edu/About/Faculty/Reiting/konferenciyu.aspx>
 18. Osvitnia prohrama Mykolaivskyi natsionalnyi ahrarnyi universytet. URL: <https://www.mnau.edu.ua/>
 19. Osvitnia prohrama (2016). Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. URL: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/B_015_-PO-Harchovi-tehnologiyi-Bakalavr-DFNZFN.pdf
 20. Osvitnia prohrama. (2017). Chernihivskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni T. H. Shevchenka. URL: <http://chnpu.edu.ua/faculties/technological-faculty>
 21. Osvitnia prohrama. (2019). Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova. URL: <https://ipf.npu.edu.ua/education-ipf/osvitni-prohramy/015-profesiina-osvita/183-kharchovi-tekhnohii/759-kharchovi-tekhnohii>
 22. Osvitnia prohrama (2019). Natsionalnyi universytet «Lvivska politehnika». URL: <http://lp.edu.ua/education/majors/IJPS/6.015.21.21/8/2019/ua/full>
 23. Pro vyznannia takym, shcho vtratyv chynnist zghidno nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 1 chervnia 2013 roku № 665: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 1183 vid 17.10.2014.
 24. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII. Data onovlennia: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
 25. Pro vnesennia zmin do nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 21.03.2016 № 292: nakaz Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy 23.09.2019 № 1223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1085-19>
 26. Pro zatverdzhennia kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii (posad) pedahohichnykh ta naukovopedahohichnykh pratsivnykiv navchalnykh zakladiv: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 665 vid 01.06.2013 r.
 27. Pro zatverdzhennia vypusku 1 “Profesii pratsivnykiv, shcho ye zahalnymy dlia vsikh vydiv ekonomichnoi diialnosti” dovidnyka kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii pratsivnykiv: nakaz Ministerstva pratsi ta sotsialnoi polityky Ukrainy vid 29 hrudnia 2004 roku № 336. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/fin11827?an=611&ed=2015_09_22

28. Proekt standartu vyshchoi osvity. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/10864/1/SVO_HT.pdf
29. Zakharchenko, V. M., Luhovyi, V. I., Rashkevych, Yu. M., Talanova, Zh. V. (2014). Rozroblennia osvity proqram: metodychni rekomendatsii. Kyiv: Priorytety. URL: <https://erasmusplus.org.ua/category/3-material> [in Ukrainian].
30. Standart vyshchoi osvity Ukrainy. Pershyi (bakalavrskyi) riven, haluz znan 01 – “Osvita / Pedahohika”, spetsialnist 015 – “Profesiina osvita (za spetsializatsiiamy)”: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 21.11.2019 r. № 1460
31. Starovoit, L. Ya. (2000). Osoblyvosti orhanizatsii bahatostupenevoho navchannia u vyshchomu profesiinomu uchylshchi. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
32. Kholin, Yu. V., Kravtsov, S. O., Markova, T. O. (2014). Suchasni pidkhody do pobudovy osvity proqram. Metodychni materialy Kharkivskiy natsionalnyi universytet imeni V. N. Karazina. Kharkiv [in Ukrainian].
33. Talanova, Zh. V. Pidkhody do rozroblennia haluzevykh ramok kvalifikatsii v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity. URL: http://212.111.196.8:8081/dlc/24_25102013/talanova.pdf
34. Talanova, Zh. V. (2016). Rozroblennia osvity proqram *Humanizatsiia vyshchoi osvity yak zasib zabezpechennia yii yakosti v Ukraini*: metodychni rekomendatsii. Luhovyi V., Talanova Zh. (Ed.). Kyiv Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, 97–104. URL: https://ihed.org.ua/wpcontent/uploads/2018/09/MR_Gumaniz_VO_yakost_v_Ukrainy_2016_117p_IVO_avtors-kolektiv.pdf [in Ukrainian].
35. Tytova, N. M. (2019). Teoretychni i metodychni zasady psykholoho-pedahohichnoi pidhotovky pedahohiv profesiinoho navchannia. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
36. Tkachuk, S. I. (2015). Teoretychni osnovy formuvannia maibutnykh inzheneriv-pedahohiv u protsesi vyvchennia spetsdystyplin. *Naukovi zapysky, issue 7. part 1, 92-94*. URL: <http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/bitstream> [in Ukrainian].
37. Filimonova, I. A. (2017). Kontseptualni aspekty profesiinoy pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv-tekhnologiv u haluzi kharchovykh tekhnologii. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu, issue 1, 375–382* [in Ukrainian].
38. Haluzi ahropromyslovoho kompleksu – Vikipediia. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C